

Tiedote

Vapaa julkaistavaksi 7.3.2019 klo 15.00

Heimoustunne, kieli ja kulttuuri

Suomalais-ugrilaisen Kulttuurirahaston säätiön historia

Suomalais-ugrilaisen Kulttuurirahaston säätiön ja sen taustalla olleen Suomalais-ugrilaisen kulttuuritoimikunnan Suomen osaston vaiheet ovat kiinnostava mutta huonosti tunnettu juonne oppi- ja aatehistoriassamme. Niinpä säätiön hallitus teki kaksi vuotta sitten päätöksen historian kirjoittamisesta. Historian nimi *Heimoustunne, kieli ja kulttuuri* kertoo, millaisista lähtökohdista kulttuuritoimikunnan ja säätiön toimintaa on aikojen saatossa ohjailtu.

Suomalais-ugrilaisen heimoaateen näyttävien ilmentymä olivat viisi vuosina 1920–1936 pidettyä kulttuurikongressia. Ne järjestäneellä kulttuuritoimikunnalla oli osastot Suomessa, Virossa ja Unkarissa. Tapahtumia voi pitää myöhempien fennougristikongressien edeltäjinä, vaikka ne eivät olleet pelkästään eivätkä ensisijaisestikaan tieteellisiä. Mukaan toivottiin tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden lisäksi muutakin väestöä. Kongresseissa kuultiin myös poliittisia ja ideologisia julistuksia, mutta niiden suurin merkitys oli suomalais-virolais-unkarilaisten yhteyksien ulottamisessa entistä laajempiin piireihin. Kulttuuritoimikunta vaikutti keskeisesti vuonna 1937 Suomen ja Unkarin sekä Suomen ja Viron välillä solmittujen kulttuurisopimusten syntyyn.

Suomalais-ugrilaisen Kulttuurirahaston säätiö perustettiin vuonna 1931 huolehtimaan Suomalais-ugrilaisen kulttuuritoimikunnan Suomen osaston varoista. Heimoideologia eli voimakkaana 1940-luvun alussa, mutta sodan jälkeisissä uusissa poliittisissa oloissa heimotyön käsite alkoi saada kielteistä kaikua. Toimikunta ja kulttuurirahasto saattoivat kuitenkin jatkaa elämäänsä, niitä ei lakkautettu. Toimikunnan työn sammuttua hiljalleen säätiöstä tuli 1950-luvulla eräänlainen heimoaateen turvasatama, suomalais-ugrilaisten tutkimusten pienimuotoinen rahoittaja.

Neuvostoliiton hajoaminen ja Venäjän avautuminen 1990-luvun alussa avasivat ovet entistä laajemmalle suomalais-ugrilaiselle yhteistyölle. Säätiö on tukenut erityisesti Helsingin yliopiston suomalais-ugrilaisten kielten opiskelijoiden ryhmäopintomatkoja ja erilaisten konferenssien ja seminaarien järjestämistä. Se on painottanut entistä laajempaa suomalais-ugrilaista verkostoitumista ja kielten ja kulttuurien säilymisen tukemista. Säätiö on asiantuntijaorganisaatio, joka toimii siltarakentajana Suomen, Viron ja Venäjän suomensukuisten kansojen välillä.

Säätiön hallitukseen on kuulunut keskeisiä heimoliikkeen toimijoita sekä merkittäviä suomalais-ugrilaisten alojen tutkijoita. Sen alkuperäinen ideoija oli kansakouluntarkastaja Matti Pesonen, ja muita huomattavia hallituksen jäseniä ovat olleet piispa Yrjö Loimaranta, kansanrunoutentutkija F. A. Heporauta sekä professorit Antti Tulenheimo, Antti Sovijärvi, Aimo Turunen, Lauri Hakulinen, Niilo Pesonen ja Pertti Virtaranta. Nykyisin säätiön hallitukseen kuuluvat professorit Riho Grünthal (puheenjohtaja), Vesa Koivisto, Pekka Laaksonen, Sirkka Saarinen ja Reetta Toivanen.

Säätiön historian on kirjoittanut dosentti Timo Salminen, joka on aiemmin kirjoittanut muun muassa Suomalais-Ugrilaisen Seuran historian (2008) ja käsitellyt suomalaisten arkeologien tutkimusmatkoja itään.

Lisätietoja

Säätiön puheenjohtaja Riho Grünthal, puh.

Kirjan kirjoittaja Timo Salminen, puh. 045 675 2903